

7. ÜNİTE: Anı (Hatıra)

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Anı (Hatıra) Örneği	⌚ 40+40 dk.
Kazanımlar	A.4. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder A.4. 2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler. A.4. 3. Metin ile metnin konusu, amacı ve hedef kitlesi arasında ilişki kurar. A.4. 4. Metnin ana düşüncesi ve yardımcı düşüncelerini belirler. A. 4.6. Metnin görsel unsurlarla ilişkisini belirler. A.4. 5. Metindeki anlatım biçimlerini, düşünceyi geliştirme yollarını ve bunların işlevlerini belirler. A.4. 7. Metnin üslup özelliklerini belirler. A.4. 8. Metinde millî, manevî ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler. A.4. 9. Metinde ortaya konulan bilgi ve yorumları ayırt eder. A.4. 10. Metinde yazarın bakış açısını belirler. A..4.11. Metinde fikrî, felsefî veya siyasi akım, gelenek veya anlayışların yansımalarını değerlendirir. A.4. 12. Metni yorumlar. A.4. 13. Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir. A.4. 14. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. A.4. 15. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	
Gerekli Materyaller: TDK Türkçe Sözlük		

Yönerge

Aşağıda verilen metni okuyunuz. Soruları metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız.
(Metnin aslına sadık kalınmıştır.)

ESKİ ZAMANLARDA RAMAZAN HAZIRLIĞI

Benim çocukluğumun Ramazanları karakışa rastlamıştı.

Onun içindir ki kulağımda kalan ilk davul sesi oldukça kof ve hayli neşesizdir. Zira deri, rutubetten pörsümüş bulunurdu; ayrıca kapalı camlar ve kafesler ardından ses, içeriye boğuklaşarak girerdi.

Fakat annemin kış Ramazınını yazınkilere tercih ettiğini iyice hatırlıyorum. Kışın günler kırsadır; insan, bir de bakar, top vakti yaklaşmış. Halbuki yazın, harareten bunalmanızı, dudaklarınızın susuzluktan böcek kabuğu gibi kaskatı kesilmesini bir tarafa bırakınız, bir türlü akşam olmak bilmez ki... Allah iş, güç sahibi olanların yardımcısı olsun!

Yaz Ramazınını sevenler de şöyle derlerdi: "Gündüzün zahmet çekilir ama kırdada, bahçelerde kurulan sofralarda oruç açmak pek hoştur. İftar masası da çeşit çeşit salatalarla, cacık ve domatesle, şeftaliler, karpuzlar, kavunlarla daha renkli, daha iştah çekici ve keyifli olur!"

Kısmetimde iki mevsim Ramazanı da görmek varmış; hatta, işte tekrar kışınkine de giriyorum. Lakin ikimiz de -Ramazan ve ben- ne kadar değiştik... O Ramazanlar beni tanıyamazlar; kendileri ise benden daha tanılmaz halde!

Berat kandili geçince evde Ramazan hazırlığına başlanırdı; iki hafta süren bu hazırlık esnasında evler, baştan başa yıkanır, günlerce tahta gıcirtuları, İstanbul şehrine, sokaklarından kağnılar geçen bir Anadolu kasabası ahengi verirdi.

Asıl ehemmiyet verilen yer, mutfak ve kilerdi. "On iki ayın sultanı" unvanıyla anılan Ramazan, her şeyden evvel, boğaz ve mide ile alakadardı; bu ayda, israf denilebilecek bir bolluk hüküm sürer, İstanbul, en nefis yemeklerin her "Merhaba" diyene sunulduğu muazzam bir imarethaneye dönerdi.

Büyük konakların iftar sofrasında yer almak için tanıdık olmaya lüzum yoktu ki... Gözüne kestirdiğine girerdin. Kimse kim olduğunuzu, nerede, ne münasebetle tanışıldığını, isminizi ve işinizi sormazdı. Sadece, kapıda duran ağa, kılığınza, kıyafetinize bakarak, size yer gösterirdi: Ya büyük sofrada, ya orta sofrada, yahut da alt katta, kahve ocağı sofrasında...

Otur masanın bir kenarına; istersen ne konuş, ne dinle; yaranmaya çalışma; sekiz on türlü yemekten, tıka basa karnını doyur; kahveni iç; usulcacık sıvış, git... Kimse farkında olmaz, onlar dahi işi acayip bulmazdı. Otuz gün Ramazanı böylece, yabancı konaklarda iftar etmek suretiyle lord gibi yiyip içerek geçiren binlerce adam vardı!

Bizim iftarımız da herkese açıktı.

Ramazandan bir iki hafta evvel, babam, bir sabah "evrad"ını okuduktan ve namazını kılıp zikrini bitirdikten, "Sabah şerifler hayrola, hayırlar fethola, şerler defola!" diye duasını da tamamladıktan sonra -başında keten takke, sırtında nafe kürk, burnunda altın gözlük- köşesinde hususi

bir ehemmiyetle oturur, evin erkânını nezdine çağırırdı. Önünde hokka, kalem ve elinde bir defter hazır... İçtimadan maksat, Ramazan erzakını tespit etmek, yani listesini yapıp Asmaaltı tüccarlarından yağcı İbrahim Bey'e göndermek...

İyi evler mahalle bakkallarından alışveriş etmeyi haysiyete muvafık bulmazlardı. Zaten eski zamanda her semtte bakkaliye mağazaları yoktu; mahalle bakkalları ise her şeyin adisini, ucuzunu, bayat, bozuk, mahlut, böcekli ve sineklisini satarlardı. Halleri, vakitleri yerinde olanlar erzakı, karabiberinden pirinç ununa, havyarından maltız sardalyesine pastırmasından kuru cevizine kadar, mevsimlere göre hep birden, üçer aylık, Asmaaltı'ndan alırlar, yük arabalarıyla getirip kilerlerine doldururlardı. Kaşar peyniri kelleleri, bozulmasın diye pirinç ambarlarında hıfzolunurdu; sabunlar evde kesilir, kurutulurdu. O zamanlarda şekerler kelle, daha doğrusu mahrutu şekilde satıldığından yine boy boy, evlerde kırılır, öyle saklanırdı.

Evlerde tel ile sabun kesilişi ve çekiçle şeker kırılışı eğlenceli olduğundan bugünleri kaçırmaz, genç hizmetçilerin saçlarına biriken sabun zerrecikleri ve yüzlerine toplanan şeker tozlarını seyretmekten, bilhassa "Giridîzade" sabununun kokusundan çok hoşlanırdım.

Kahveyi tane halinde selamlığa verirlerdi; onu uşaklar, aevli ateşte ve kalın saçtan yapılmış döner tavada kavururlar ve sapının üzerine tespit edilen kocaman değirmende okkalarcasını çektilerdi. Mahlut olmasından korkulduğu cihetle toz kahve alan yok gibiydi; kahveler, benim çocukluğumda, her tarafından dikili, ufacık kavezilerde satılırdı; Mısır pirinçleri de büyüklerinde... Tuz da evlerde dövülür, ince ve beyaz sofraya tuzları yalnız Beyoğlu bakkallarında bulunurdu. Bunun içindir ki, bazı konaklarda çifte taşlı ve ortası oluklu tuz değirmenlerine de rast gelmek mümkündü.

İşte, büyük konaklarda Şaban ayının son haftaları, bütün bu hazırlıkların ikmali için telaşla, alışverişle geçirdi.

Üç tarafı ambarlı büyük kilerin tavanına kancalı büyük çiviler kakılmıştı; bu çivilerden de uçları kancalı demirler sarkardı: Hem hava alması, hem de fare dokunmaması icap eden öteberiyi asmak için... Bu kilere pek girmezdim; benim zevkimi okşayan orta kattaki ince kilerdi. Raflarına reçel kavanozlarının dizildiği, çömlüklerin boy boy sıralandığı bu ferah, havadar yerde henüz teneke dediğimiz ve bu gün en fazla kullandığımız madeni kaba yer verilmemişti. Nevale, ya toprak, ya cam, yahut fıçı ve kutu gibi tahta kaplarda saklanırdı. Meraklıları, taze yaprak örtülü teneke kutudan satın aldıkları havyarı da hemen çömleğe naklederlerdi. Haklı idiler; zira teneke her şeye, hatta kuru olanlara bile o acayip çeşnisini, kokusunu sindiren bir madendir. Tenekecilerin kızgın havayı nişadıra sürtüştürdükleri zaman duyduğumuz hem buruşturucu, hem tuzlu kokunun bir derece hafiflemiş, fakat daha yavanlaşmışı...

Ramazandan evvel listesi yapılan bir de reçel ve şurup çeşidi vardı. Yazın, ev hanımlarının itina ile kaydattıkları reçellerle şurupların kıymet bilip bilmedikleri malum olmayan kimselere -haran gürra- yedirilip içirilmesine kıyılamadığından, yine en meşhur dükkândan alınmak şartıyla, bunlar hariçten tedarik olunurdu.

Ben, yeşilimtırak kabuğu içinden yine yeşilce eti ve beyazımsı çekirdeği sezilen hünnap reçelini tercih ederdim; frenküzümü ile çilek de hoşuma giderdi. Ayrıca Bursa'dan salep reçeli de getirtirirdik. Evet... salebin de, dörder köşe kesilmiş tanelerden reçeli yapılırdı ama nasıl? Ve şimdi, hâlâ var mıdır, bilmiyorum, tuhafıma giden reçellerden biri de zencefil reçeliydi. Galiba, artık onu da bulmak zor... Hoş, pek de özke bir şey değildi.

Bizim evde şurup sevilmezdi; kuvveti, güç olmakla beraber, şerbete, yani kaynamamış meyve suyuna ve şekerine nane sürtüştürülmüş limonataya verirdik. Turşulardan da makbul tutulanı dolmalık kırmızı biberdi; ama içi rendelenmiş lahana ve kerevizle doldurulmuş olanı... Kızıl derisine bıçağı vurdunuz mu tabağınızda bir bahçe açılırdı. O, daima hazır duran nefis bir salata hazinesiydi!

Görüyorsunuz ki, bahis gittikçe yemeğe dökülüyor. Şayet Ramazan yemeklerini saymaya, hatırlatmaya ve bilmeyenlere tarife kalkışsam dört sayfalık harp devri gazetesinin yarısını bu işe hasret-

mekliğim lazım gelir. Hatta, mübalağa olmasın ama, yalnız pastırmalı yumurtanın nasıl hazırlandığına ve piştikten sonra tepsisinin mükellef tasvirine koca bir sütun ayrabilirim. Ah, bizdeki yemek kitapları! Her muharririn, roman gibi, içtimai tetkik veya felsefi etüt gibi bir gayesi vardır; can atıp da bir türlü başaramadığı sevgili gayesi... Benimki de -söylemesi belki ayıp- bir yemek kitabıdır.

Bir yemek kitabı ki, asırlarca sofralarımızda saltanat sürmüş ve bizi hayatın dört tadından en mühimine kandırmış olan haşmetli yemeklerimizin bir "Şehname"sini teşkil etsin!

Refik Halit Karay, *Üç Nesil Üç Hayat*

Kelime Dağarcığı:

baru: Hisar burcu. **muvafilek:** Uygun. **mahlut:** Karışık. **mahruti:** Konik. **özke:** Özge, başka.

1. "Her muharririn, roman gibi, içtimai tetkik ve felsefi etüt gibi bir gayesi vardır; can atıp da bir türlü başaramadığı sevgili gayesi..."

Metinde geçen altı çizili sözcüklerin anlamlarını cümlelerin bağlamından hareketle tahmin ediniz. Tahminlerinizi TDK Türkçe Sözlük'ten kontrol ediniz.

2. Okuduğunuz metne göre ramazan hazırlıkları ne zaman başlar, ne kadar sürerdi? Bu hazırlıklarda neler yapılırdı?

3. Metinde geçen "İstanbul, en nefis yemeklerin her merhaba diyene sunulduğu muazzam bir imarethaneye dönerdi." cümlesi ile anlatılmak istenen ne olabilir? Görüşlerinizi gerekçesi ile belirtiniz.

4. Okuduğunuz metne göre iftarların herkese açık oluşunu Türk insanının hangi özellikleri ile açıklarsınız?

5. Metinde geçen "Kısmetimde iki mevsim ramazanı da görmek varmış. İşte tekrar kışınkine giriyorum. Lakin ikimiz de -ramazan ve ben- ne kadar değiştik. O ramazanlar beni tanıyamazlar, kendileri ise benden daha tanınmaz hâlde!" ifadesi ile anlatılmak istenen ne olabilir?

6. Metindeki anlatıcıyı ve bu anlatıcının metnin türü ile ilişkisini belirleyiniz.

7. Metinde anlatılan dönemin sosyal ve kültürel özellikleri ile ilgili tespitlerinizi aşağıya sıralayınız.

8. Okuduğunuz metnin yazılış amacı ne olabilir? Görüşlerinizi gerekçesi ile belirtiniz.

9. Metinde kullanılan anlatım biçimleri nelerdir?

10. Anlatılardan hareketle metnin konusunu belirleyerek metne uygun farklı bir başlık yazınız.

11. Okuduğunuz metne göre yazarın hayattaki gayesi nedir? Yazar, bu amacını gerçekleştirebilmiş midir?

12. **Anı**, bir kimsenin yaşadığı ya da şahit olduğu olayları ve durumları anlattığı edebî türdür. Anı yazarı; yaşadığı ya da şahit olduğu olayları, üstünden zaman geçtikten sonra samimi bir anlatımla ve tarafsız bir bakış açısı ile ifade eder. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Halide Edip Adıvar'ın Türk'ün Ateşle İmtihani, Falih Rıfkı Atay'ın Çankaya ve Abdülhak Şinasi Hisar'ın Boğaziçi Yalıları adlı eserleri Cumhuriyet Dönemi'nde anı türünde yazılmış eserlere birer örnektir.

“Metinde yazar, yaşadıklarını ve gözlemlerini kendi yorumlarını da katarak ifade etmiştir.”

Okuduğunuz metinden yukarıdaki ifadeyi destekleyecek nitelikte bir cümle yazınız.

13. Okuduğunuz metin için nasıl bir görsel kullanmayı tercih ederdiniz? Niçin?

14. Metinden hareketle yazarın üslup özellikleri ile ilgili neler söyleyebilirsiniz?

15. Okuduğunuz metinden alınan aşağıdaki cümleleri yapılarına, yüklemelerinin türüne ve anlamlarına göre inceleyiniz.

Zaten eski zamanda her semtte bakkaliye mağazaları yoktu.

(_____ / _____ / _____)

Üç tarafı ambarlı büyük kilerin tavanına kancalı büyük çiviler çakılmıştı, bu çivilerden de uçları kancalı demirler sarkardı.

(_____ / _____ / _____)

Kısmetimde iki mevsim ramazanı da görmek varmış.

(_____ / _____ / _____)

Gündüzün zahmet çekilir ama kırdı, bahçelerde kurulan sofralarda iftar açmak pek hoştur.

(_____ / _____ / _____)

16. Aşağıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Bu cümlelerde yer alan tırnak işaretlerinin kullanım amaçlarını altlarındaki boşluğa yazınız.

“On iki ayın sultanı” unvanıyla anılan ramazan, her şeyden evvel boğaz ve mide ile alakardı.

Babam, bir sabah “Sabah şerifler hoyrola, hayırlar fethola, şerler defola!” diye duasını da tamamladıktan sonra köşesinde hususi bir ehemmiyetle oturur, evin erkânını nezdine çağırırdı.

7. ÜNİTE: Anı (Hatıra)

Konu	Bir Anı (Hatıra) Yazma	🕒 40 dk.
Kazanımlar	B.1. Farklı türlerde metinler yazar. B.2. Yazacağı metnin türüne göre konu, tema, ana düşünce, amaç ve hedef kitleyi belirler. B.3. Yazma konusuyla ilgili araştırma yapar. B.4. Yazacağı metni planlar. B.5. Metin türüne özgü yapı özelliklerine uygun yazar. B.6. Metin türüne özgü dil ve anlatım özelliklerine uygun yazar. B.7. İyi bir anlatımda bulunması gereken özelliklere dikkat ederek yazar. B.8. Farklı cümle yapılarını ve türlerini kullanır. B.9. Görsel ve eşitsel unsurları doğru ve etkili kullanır. B.10. Yazdığı metni gözden geçirir. B.11. Ürettiği ve paylaştığı metinlerin sorumluluğunu üstlenir.	

YAZMA

Anı, yaşanmış olayların anlatıldığı edebî türdür. Anı yazarı, başından geçen olayları gözlemlerine ve bilgilerine dayanarak tarafsızlıkla ortaya koymalıdır. Anılar, hayatın tamamını anlatabileceği gibi bir bölümünü ya da belli bir zaman dilimini de anlatabilir.

A. Uygulama

Türün özelliklerine uygun bir anı örneği yazınız.

Çalışmanızda aşağıdaki yönergelerde ifade edilen hatırlatıcı bilgileri dikkate alınız.

Düşüncelerinizi yazmadan önce hazırlık yapınız.

Yazacağınız metni planlayınız.

Anlatımın yalın, açık, akıcı ve içten olmasına özen gösteriniz.

Yazacağınız metinde farklı cümle tiplerine yer veriniz.

Yazınıza içerikle ilgili, dikkat çekici bir başlık koyunuz ve yazınızın içeriğini görsel unsurlarla zenginleştiriniz.

7. ÜNİTE: Anı (Hatıra)

Konu	Bir Anı (Hatıra) Anlatma	🕒 40 dk.
Kazanımlar	<p>KONUŞMA</p> <p>C.1. 1. İletişim sürecini oluşturan öğeleri ve iletişimde dilin önemini belirler.</p> <p>C.1. 2. Konuşmanın konusunu, amacını, hedef kitlesini ve türünü belirler.</p> <p>C.1. 7. Konuşmasına uygun sunu hazırlar.</p> <p>C.1. 8. Konuşma provası yapar.</p> <p>C.1. 9. Boğumlama, vurgulama, tonlama ve duraklamaya dikkat ederek konuşur</p> <p>C.1. 10. Konuşurken gereksiz ses ve kelimeler kullanmaktan kaçınır</p> <p>C.1. 11. Konuşmasında beden dilini doğru ve etkili biçimde kullanır.</p> <p>C.1. 12. Konuşmasına etkili bir başlangıç yapar.</p> <p>C.1. 13. Konuşmasının içeriğini zenginleştirir.</p> <p>C.1. 14. Konuşmasında önemli noktaları vurgulayan ve konuşmayı takip etmeyi kolaylaştıran ifadeler kullanır.</p> <p>C.1. 15. Konuşmasını etkili bir biçimde sonlandırır.</p> <p>C.1. 16. Konuşmasında süreyi verimli kullanır.</p> <p>DİNLEME</p> <p>C.2. 2. Dinlediği konuşmanın konu ve ana düşüncesini tespit eder.</p> <p>C.2. 3. Dinlediği konuşmada konu akışını takip eder.</p> <p>C.2. 4. Dinlediği konuşmadaki açık ve örtük iletileri belirler.</p> <p>C.2. 6. Dinlediklerini ön bilgileriyle karşılaştırır.</p> <p>C.2. 7. Dinlediği konuşmanın tutarlılığını sorgular.</p>	

SÖZLÜ İLETİŞİM

Yazar, anı türünde duygularını, düşüncelerini ve tecrübelerini başkalarına anlatmak ister. Bu tür metinlerde belli bir döneme ait gözlem ve izlenimler göze çarpar. Anı anlatımında açık, anlaşılır, yalın ve içten bir dil tercih edilir. Anlatıcı yazarın kendisidir. Birinci kişili anlatım kullanılır. Anlatıcı, anlattıklarını kanıtlamak zorunda olmasa bile dönemin gerçeklerinin bozulmamasına özen göstermelidir.

A. Uygulama

Bir hatıranızı aşağıda verilen bilgileri dikkate alarak anlatınız.

Konuşmanızı konusunu ve hedef kitlesini belirleyerek bir plana göre yapınız.

Konuşmanızda açık, anlaşılır ve içten bir dil kullanınız.

Konuşmanızda gereksiz tekrarlardan kaçınınız.

Beden dilinizi doğru ve etkili bir biçimde kullanınız.

Konuşma sırasında vurgu, tonlama ve duraklamaya dikkat ediniz.

Dinleyicilerle göz teması kurunuz.

Konuşmanızda önemli noktaları vurgulayınız.

B. Uygulama

Anlatılanları aşağıda verilen bilgileri dikkate alarak dinleyiniz.

Dinlediğiniz konuşmada konu akışını takip ediniz.

Dinlediğiniz konuşmanın konusunu ve amacını tespit ediniz.

Konuşmacı ile göz teması kurmaya özen gösteriniz.

Dinlediğiniz konuşmada anlatılanların tutarlılığını sorgulayınız.

Dinlediklerinizi ön bilgilerinizle karşılaştırınız.